

INSETE

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΕΤΕ

ΕΚΘΕΣΗ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΙΣΧΥΟΝΤΟΣ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ
ΚΑΤΩΤΑΤΟΥ ΜΙΣΘΟΥ ΚΑΙ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΚΑΙΡΕΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ**

Δυνάμει της διαδικασίας του αρ. 103 του ν.4172/2013

ΑΘΗΝΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2022

1. Εισαγωγή

Τα τελευταία τρία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί δύο αυξήσεις στον κατώτατο μισθό στην Ελλάδα: Η πρώτη κατά 10,91% (27,21% για τους νέους έως 25 ετών) από τις αρχές του 2019 και η δεύτερη από τις αρχές του 2022 κατά 2,0%. Οι αυξήσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν με τις ακόλουθες Υπουργικές Αποφάσεις:

Με την Απόφαση Αριθμ. οικ. 4241/127/30 Ιανουαρίου 2019 της Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που εκδόθηκε με βάση το Άρθρο 103 του ν. 4172/2013, καθορίστηκε ο κατώτατος μισθός των Υπαλλήλων στα € 650 μηνιαίως (από € 586,08) και κατώτατο ημερομίσθιο των εργατοτεχνιτών στα € 29,04 (από € 26,18). Οι ανωτέρω μισθοί είναι για 14 πληρωμές ετησίως. Επομένως, σε 12μηνη βάση ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε το 2019 στα € 758,33 (από € 683,76).

Για τους νέους κάτω των 25 ετών ο κατώτατος μισθός ανήλθε στα € 650 (από € 510,95) και σε 12μηνη βάση στα € 758,33 (από € 596,11).

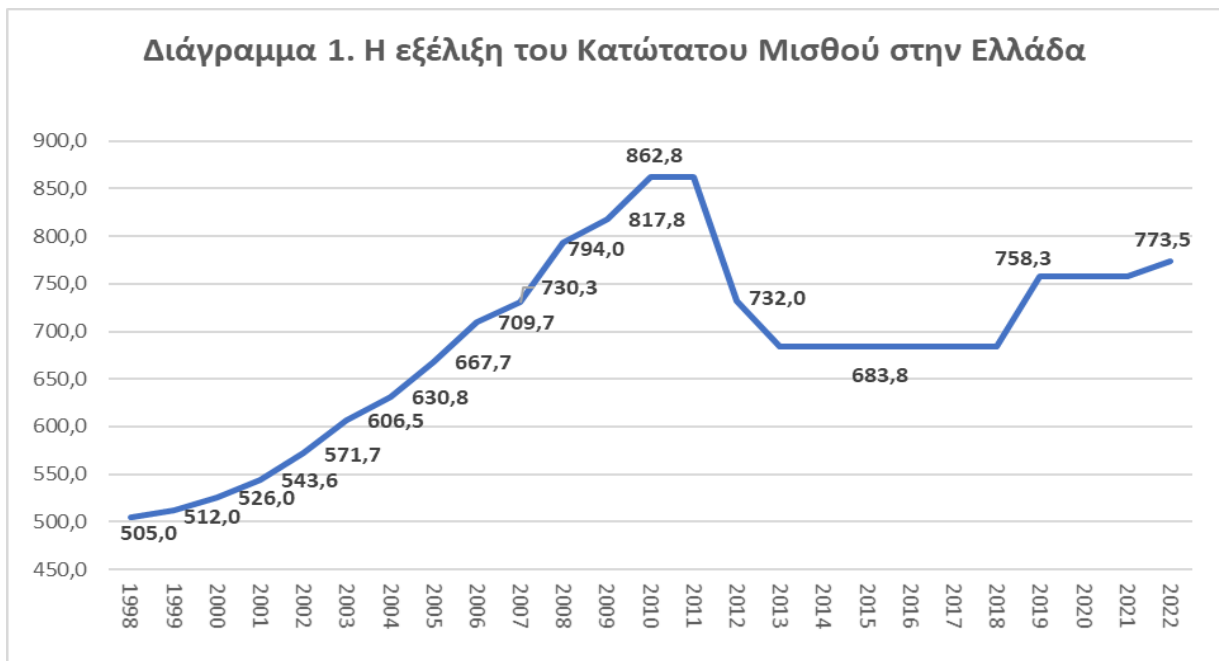
Η απόφαση αυτή, που εφαρμόστηκε από την 1^η Φεβρουαρίου 2019, συνιστούσε αύξηση του μηνιαίου κατώτατου μισθού κατά € 63,92 (ή κατά 10,91%), ενώ για τους νέους έως 25 ετών η αύξηση ανερχόταν σε € 139,05 (ή κατά 27,21%).

Με την Απόφαση Αριθμ. ΥΑ 107675/27.12.2021 του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που εκδόθηκε με βάση το Άρθρο 103 του ν. 4172/2013, καθορίστηκε ο κατώτατος μισθός των υπαλλήλων στα € 663 μηνιαίως (από € 650) και κατώτατο ημερομίσθιο των εργατοτεχνιτών στα € 29,62 (από

€ 29,04). Οι ανωτέρω μισθοί είναι για 14 πληρωμές ετησίως. Επομένως, σε 12μηνη βάση ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε από 1.1.2022 στα € 773,5 (από € 758,33).

Η απόφαση αυτή εφαρμόζεται από την 1^η Ιανουαρίου 2022 και αυξάνει τον μηνιαίο κατώτατο μισθό κατά € 15,17, ή κατά 2.0%.

Μετά τα ανωτέρω, στο Διάγραμμα 1., παρουσιάζεται η εξέλιξη του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα στην περίοδο 1998-2022 σε 12μηνη βάση.

Παρά το γεγονός ότι οι αυξήσεις στον κατώτατο μισθό το 2019 ήταν σημαντικά υψηλότερες από τις προτάσεις της πλειονότητας των φορέων που συμμετέχουν στη συγκεκριμένη διαδικασία, η ελληνική οικονομία βρισκόταν το 2019 σε περίοδο δυναμικής ανάπτυξης και απορρόφησε αυτές τις αυξήσεις χωρίς εμφανείς σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις.

Το 2020 η ελληνική οικονομία επιβαρύνθηκε σημαντικά από τις εξαιρετικά αρνητικές υγειονομικές και οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας του Covid-19 και η Κυβέρνηση αποφάσισε να μην εξετάσει το ενδεχόμενο μεταβολής του Κατώτατου Μισθού. Το 2021, η Κυβέρνηση ενεργοποίησε τη διαδικασία αναπροσδιορισμού του Κατώτατου Μισθού με βάση το ν. 4172/2013, μετά την εμφάνιση θετικών προοπτικών για την εξέλιξη της πανδημίας του Covid-19 και της ελληνικής οικονομίας το 2021 και στα επόμενα έτη.

Το ΙΝΣΕΤΕ κατέθεσε την ανάλυσή του για τις προοπτικές εξέλιξης του Κατώτατου Μισθού το 2021 με βάση τα δεδομένα που ίσχυαν τον Φεβρουάριο 2021, εκτιμώντας ότι «στην τρέχουσα οικονομική συγκυρία και τις συνθήκες που έχει δημιουργήσει η πανδημία του Covid-19 δεν ενδείκνυται μια αύξηση του κατώτατου μισθού το 2021. Από την άλλη πλευρά, οι καλές προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας το 2021 και ακόμη περισσότερο το 2022 δικαιολογούν απολύτως την πολιτική της διατήρησης του κατώτατου μισθού κατά το τρέχον έτος στα σημερινά επίπεδα, παρά τη μεγάλη μείωση του ΑΕΠ και την επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας το 2020. Η εκτίμησή μας είναι ότι το 2022 η ταχύτερη ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και η συμβολή των νέων ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών πόρων θα οδηγήσει σε μια σημαντική βελτίωση του ΑΕΠ και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και θα δημιουργήσει ένα προσφορότερο και ευνοϊκό πλαίσιο για την αναπροσαρμογή του κατώτατου μισθού».

Η αντιμετώπιση της ύφεσης που επέφερε η πανδημία στην ελληνική οικονομία το 2020, απαίτησε την εφαρμογή ενός εξαιρετικά μεγάλου Δημοσιονομικού Πακέτου με διάθεση σημαντικών κονδυλίων για αποτροπή μιας τεράστιας πτώσης της απασχόλησης και αύξησης της ανεργίας. Στις συνθήκες αυτές δεν ήταν δυνατό να διατίθενται τεράστια ποσά από τον κρατικό προϋπολογισμό για να διατηρηθεί η απασχόληση, από τη μια μεριά, και να αυξάνεται ο κατώτατος μισθός με κρατικές αποφάσεις, από την άλλη. Η κυβέρνηση από την πλευρά της, εκτιμώντας την προοπτική ανάπτυξης της οικονομίας το 2021, αποφάσισε την αύξηση του Κατώτατου Μισθού κατά 2,0% από τις αρχές του 2022, όπως προαναφέρθηκε.

Στις αρχές του 2022, η κυβέρνηση έθεσε και πάλι σε κίνηση την ετήσια διαδικασία για την περαιτέρω αναπροσαρμογή του Κατώτατου Μισθού το 2022, με δεδομένη την πολύ καλύτερη από τις εκτιμήσεις ανάκαμψη της οικονομίας το 2021 και με πολύ καλές προοπτικές για συνέχιση της δυναμικής αναπτυξιακής της πορείας το 2022 και το 2023. Επιπλέον της ανάπτυξης της οικονομίας, υπάρχουν δύο πρόσθετα δεδομένα που καθιστούν την προώθηση της διαδικασίας προσδιορισμού μιας νέας αύξησης του κατώτατου μισθού πραγματικά επίκαιρη.

Πρώτον, υπάρχει το δεδομένο της αύξησης του πληθωρισμού με βάση τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) στο 5,1% τον Δεκέμβριο 2021, με προοπτική να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα και το 2022, με τον μέσο πληθωρισμό τώρα να προβλέπεται από το ΙΝΣΕΤΕ στο 3,9% το 2022 (στο 3,2% από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή), από 1,22% το 2021.

Δεύτερον, αντίθετα με το 2020, το 2021 φαίνεται ότι σημειώθηκε σημαντική βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας με βάση το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (Unit Labour Cost - ULC), κατά -4,2% (2020: +5,24%) παρά το ότι το μισθολογικό κόστος ανά ώρα εργασίας φαίνεται ότι αυξήθηκε και πάλι το 2021 κατά 1,2%, μετά την αύξησή του κατά 3,6% το 2020.

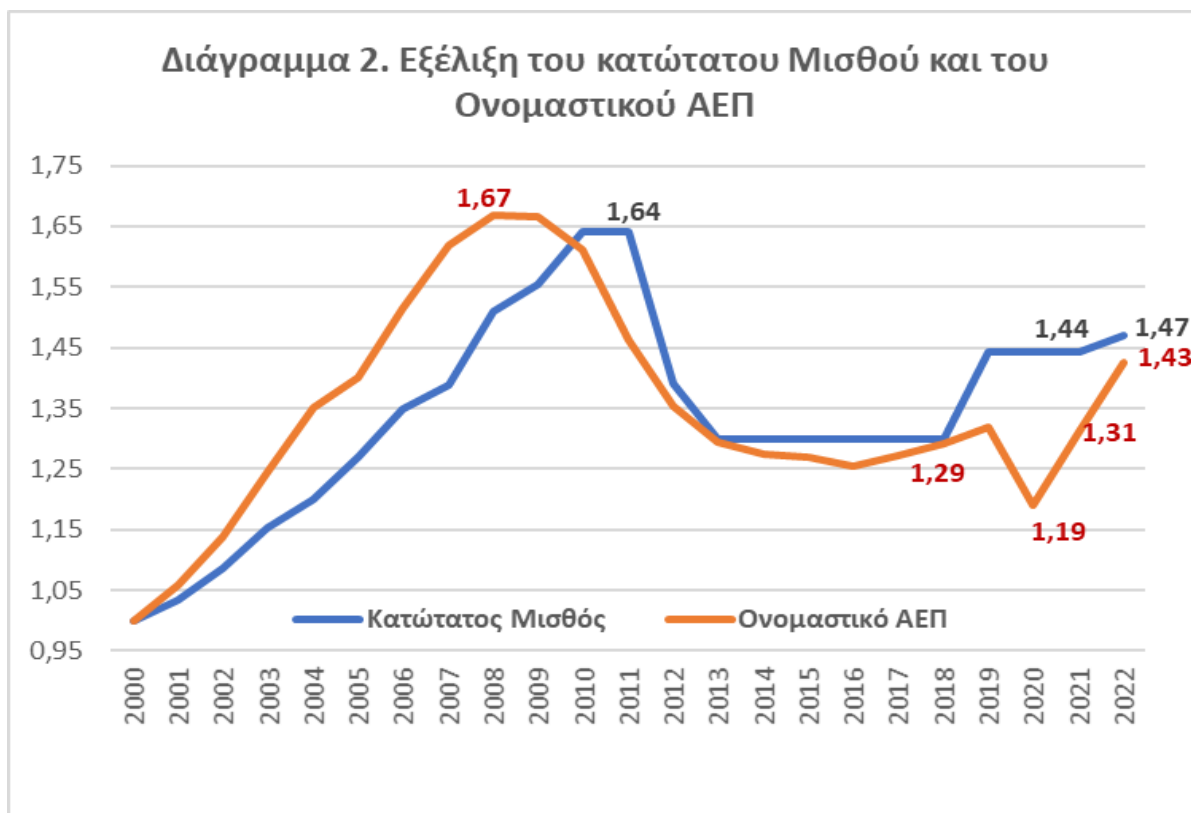
Με βάση τα ανωτέρω, στην παρούσα Έκθεση εξετάζεται η εξέλιξη των παραγόντων που προσδιορίζουν τον Κατώτατο Μισθό το 2020 και το 2021 και αποτιμώνται οι προοπτικές για περαιτέρω αύξησή του το 2022.

1. Η εξέλιξη των βασικών παραγόντων που προσδιορίζουν τον Κατώτατο Μισθό (ΚΜ).

1.1. Κατώτατος μισθός και ονομαστικό ΑΕΠ

Το ονομαστικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,06% το 2019, αλλά μειώθηκε σημαντικά κατά 9,78% το 2020, για να αυξηθεί επίσης σημαντικά κατά 10,3% το 2021 (εκτίμηση ΙΝΣΕΤΕ). Συνολικά, το 2021 το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές ήταν αυξημένο κατά 1,56% έναντι του 2018, ενώ το 2022, όπου σε τρέχουσες τιμές εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 7.3% έναντι του 2021 (ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2015 το 2022: +5,7%, αποπληθωριστής ΑΕΠ: +3,0%), το ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα είναι σημαντικά υψηλότερο κατά 10,39% έναντι του 2018.

Η μεγάλη αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 10,91% το 2019 και η νέα αύξησή του κατά 2,0% από τις αρχές του 2022, συνεπάγονται την αύξησή του κατά 13,12% έναντι του 2018, που είναι τώρα ελάχιστα υψηλότερη από την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ στην ίδια περίοδο κατά 10,39%. Οι εξελίξεις αυτές συνέβαλαν στη σύγκλιση της εξέλιξης του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές με την εξέλιξη του ΚΜ μετά το 2018, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2 πιο κάτω.

Με βάση το 2000=1, το 2018 το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές είχε ανέλθει στο 1,29 και ο κατώτατος μισθός στο 1,30. Μετά την προαναφερθείσα σημαντική αύξηση του ΚΑΤΩΤΑΤΟΥ ΜΙΣΘΟΥ κατά 10,91% το 2019 και την μικρή αύξησή του κατά 2,0% από τις αρχές του 2022, η αύξηση του κατώτατου μισθού εκτιμάται ότι ανέρχεται στο 1,47 το 2022 - δηλαδή, ήταν αυξημένος το 2022 κατά 47,0% έναντι του 2000 - ενώ το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές ανέκαμψε στο 1,31 το 2021 και εκτιμάται ότι θα αυξηθεί στο 1,43 το 2022. Αυτό σημαίνει ότι το 2022 θα είναι επίσης αυξημένο κατά 43% έναντι του 2000.

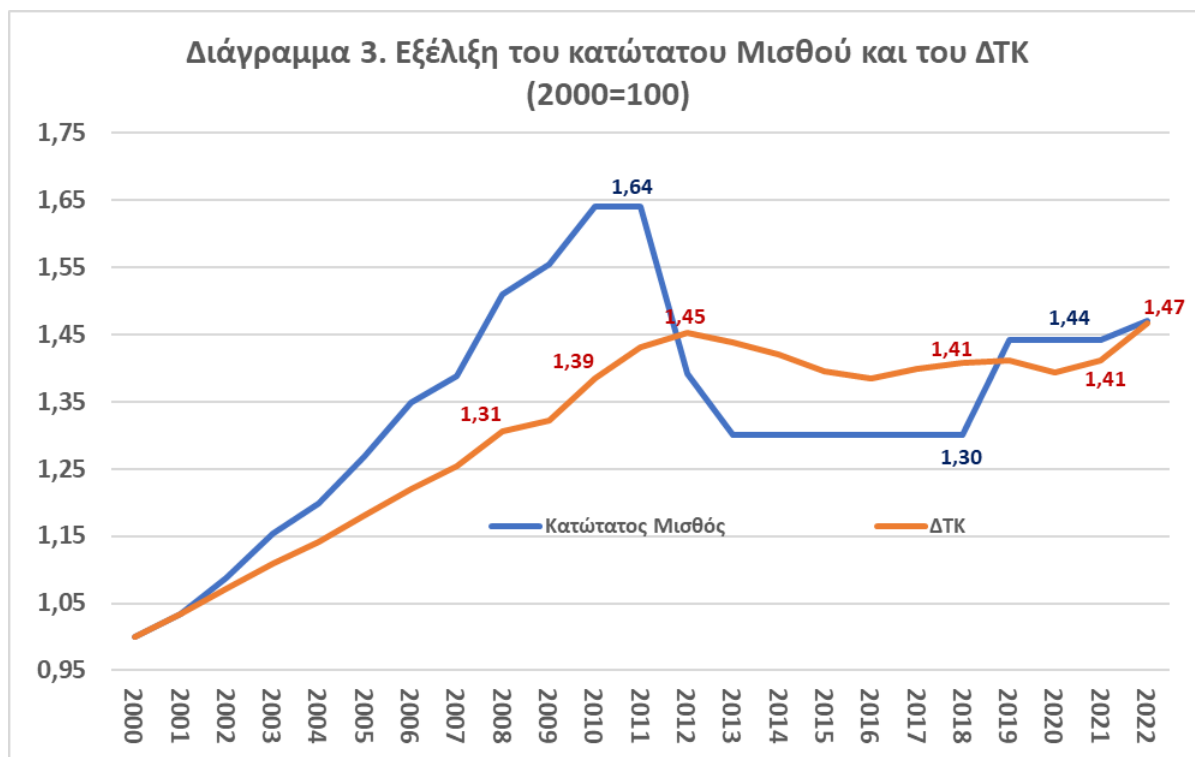
Επιπλέον, η σημαντικότερη αύξηση των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (Α&Υ) σε τρέχουσες τιμές με ΜΕΡΜ 4,7% στην περίοδο 2013-2021, αποτελεί σαφή ένδειξη ότι η αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ την περίοδο αυτή ήταν πιθανότατα πολύ υψηλότερη από την εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ με ΜΕΡΜ 0,17%.

Οι ανωτέρω εξελίξεις δείχνουν πράγματι ότι μια επιπλέον λογική αύξηση του κατώτατου μισθού εντός του 2022 δεν θα σηματοδοτούσε σημαντική απόκλιση της εξέλιξής του από την εξέλιξη του ονομαστικού ΑΕΠ στην περίοδο 2018-2022. Το πόσο ακριβώς θα πρέπει να είναι αυτή η αύξηση θα πρέπει να προσδιοριστεί από τις εξελίξεις στα μεγέθη που αναλύονται παρακάτω, με βασική επιδίωξη τη συνέχιση της πορείας βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας με βάση το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (REERULC).

1.2. Κατώτατος μισθός και πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός με βάση τον ΔΤΚ σημείωσε μεγάλη πτώση -1,25% κατά μέσο όρο το 2020, μετά την άνοδό του κατά μόλις 0,25% το 2019, ενώ αντίθετα με ότι αναμενόταν έως τα μέσα του προηγούμενου έτους (1^ο 3μηνο 2021: -1,62%, εκτίμηση του ΙΝΣΕΤΕ στην προηγούμενη Έκθεσή του για το 2021: -0,2%) διαμορφώθηκε τελικά το 2021 στο 1,22% (4^ο 3μηνο 2021: 4,45%, 3^ο 3μηνο 2021: 1,85%). Επίσης, ο μέσος πληθωρισμός εκτιμάται τώρα ότι θα ανέλθει στο 3,9% το 2022 (4^ο 3μηνο 2022: 2,1%).

Με βάση τα παραπάνω, η αύξηση του Κατώτατου Μισθού σε πραγματικές τιμές μεταξύ 2018 και 2022 εκτιμάται σε 8,63%, ενώ στην ίδια περίοδο η αύξηση του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές προβλέπεται να ανέλθει στο 6,71%. Ο πληθωρισμός με βάση τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ συμπεριλαμβάνεται στην εξέλιξη του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές που παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3.

Η σημαντική αύξηση του Κατώτατου Μισθού σε πραγματικές τιμές κατά 8,63% μεταξύ 2018 και 2022 φαίνεται στο Διάγραμμα 3, από το οποίο προκύπτει ότι η αύξησή του σε τρέχουσες τιμές στην περίοδο αυτή ήταν μεγαλύτερη από την αύξηση του ΔΤΚ.

1.3. Κατώτατος μισθός και εξέλιξη των μισθολογικού κόστους.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, η μεγάλη μείωση του Κατώτατου Μισθού το 2012 είχε σημαντική επίπτωση στη διαμόρφωση του μισθολογικού κόστους στην Ελλάδα (σύνολο ακαθάριστων αμοιβών/πραγματοποιηθείσες ώρες εργασίας) το 2012 και το 2013, με το σχετικό δείκτη μισθολογικού κόστους να σημειώνει σημαντική μείωση κατά -8,3% και κατά -10,1% αντίστοιχα, μετά την μείωσή του κατά -4,8% το 2011.

Η μείωση αυτή ήταν αποτέλεσμα, αφενός, της μεγάλης μείωσης των αμοιβών ανά απασχολούμενο (λόγω της μεγάλης μείωσης της απασχόλησης στην Ζετία 2011-2013) και της συνακόλουθης σημαντικής μείωσης των ακαθάριστων μισθολογικών αμοιβών, και αφετέρου της πολύ μικρότερης μείωσης των συνολικών ωρών εργασίας στην οικονομία.

Πίνακας 1. Εξέλιξη Δείκτη Μισθολογικού κόστους στο σύνολο της οικονομίας, εκτός από τον Πρωτογενή Τομέα και τις Δραστηριότητες των Νοικοκυριών														
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
1ο 3μηνο	114,7	109,8	123,7	116,1	104,6	91,4	87,8	87,2	88,0	89,1	93,5	94,0	95,5	101,8
2ο 3μηνο	124,2	124,4	124,0	121,6	111,2	100,1	98,1	93,9	97,7	98,6	102,0	103,6	109,1	111,4
3ο 3μηνο	136,4	129,4	125,3	118,5	104,9	98,3	104,2	105,4	106,8	105,6	107,2	109,5	112,1	109,3
4ο 3μηνο	127,0	137,6	131,5	124,3	119,8	106,3	108,0	108,0	107,4	110,3	112,3	115,0	120,7	120,4
	125,6	125,3	126,1	120,1	110,1	99,0	99,5	98,6	100,0	100,9	103,8	105,5	109,4	110,7
% Δ από το ίδιο 3μηνο του προηγούμενου έτους														
1ο 3μηνο	4,4	-4,3	12,7	-6,1	-9,9	-12,6	-3,9	-0,7	0,9	1,3	4,9	0,5	1,6	6,6
2ο 3μηνο	4,5	0,2	-0,3	-1,9	-8,6	-10,0	-2,0	-4,3	4,0	0,9	3,4	1,6	5,3	2,1
3ο 3μηνο	4,7	-5,1	-3,2	-5,4	-11,5	-6,3	6,0	1,2	1,3	-1,1	1,5	2,1	2,4	-2,5
4ο 3μηνο	4,8	8,3	-4,4	-5,5	-3,6	-11,3	1,6	0,0	-0,6	2,7	1,8	2,4	5,0	-0,3
	4,6	-0,2	0,7	-4,8	-8,3	-10,1	0,5	-0,9	1,4	0,9	2,8	1,7	3,6	1,2

Από την άλλη πλευρά, η συμβολή της αύξησης του Κατώτατου Μισθού στην αύξηση του Δείκτη Μισθολογικού Κόστους (ΔΜΚ) το 2019 και το 2020 δεν προκύπτει εμφανώς από τα στοιχεία του Πίνακα 1.

Όσον αφορά το 2020, η ΕΛΣΤΑΤ εκτιμά ότι υπήρξε σημαντική αύξηση του ΔΜΚ κατά 3,6% (4^ο 3μηνο 2020: 5,0%), πράγμα που κατά κύριο λόγο σημαίνει ότι οι ακαθάριστες αμοιβές των εργαζομένων δεν μειώθηκαν σημαντικά διότι η απασχόληση στην οικονομία μειώθηκε μόνο κατά -0,9%, αλλά οι ώρες εργασίας μειώθηκαν κατά -12,6%¹.

Έτσι, το σύνολο των ακαθάριστων αποδοχών δεν μειώθηκε σημαντικά, διότι η απασχόληση μειώθηκε ελάχιστα, ενώ μειώθηκαν πολύ οι ώρες εργασίας. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι το 2020 και σε μεγάλο βαθμό και το 2021 ένα μεγάλο μέρος του αυξημένου κόστους εργασίας αποζημιώθηκε από τα Δημοσιονομικά Πακέτα του 2020 και του 2021.

Σε κάθε περίπτωση, η αύξηση του ΚΜ το 2019 δεν μπορεί να θεωρηθεί ως σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στη μεγάλη αύξηση του κόστους εργασίας ανά ώρα εργασίας το 2020.

¹ Σύμφωνα με στοιχεία του ILO που παρουσιάζονται από το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ

Όσον αφορά το 2021, η ΕΛΣΤΑΤ εκτιμά μεγάλη αύξηση του ΔΜΚ κατά 6,6% στο 1^ο 3μηνο 2021 και κατά 2,1% στο 2^ο 3μηνο 2021. Η εξέλιξη αυτή είναι παράδοξη διότι αντίθετα με ότι συνέβαινε το 2020, στο 1^ο 3μηνο 2021 η ΕΛΣΤΑΤ, με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) μέτρησε την απασχόληση μειωμένη κατά -5,9% σε ετήσια βάση και, κατά συνέπεια, πτώση του ακαθάριστου εισοδήματος εξηρημένης εργασίας κατά -4,7% σε ετήσια βάση. Με αυτά τα δεδομένα, η μείωση των ωρών εργασίας στο 1^ο 3μηνο 2021 θα πρέπει να ήταν πολύ μεγαλύτερη για να αυξηθεί ο ΔΜΚ (σύνολο ακαθάριστων αμοιβών/πραγματοποιηθείσες ώρες εργασίας) κατά 6,6%.

Στο 2^ο 3μηνο 2021 η ΕΛΣΤΑΤ εκτιμά ότι η απασχόληση αυξήθηκε μόνο κατά 1,9% σε ετήσια βάση και τα εισοδήματα από εξαρτημένη εργασία αυξήθηκαν μόνο κατά 2,0%, παρά το ότι το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 16,5%. Με αυτά τα δεδομένα εκτιμά επίσης ότι ο ΔΜΚ αυξήθηκε και πάλι κατά 2,1%. Επομένως, οι ώρες εργασίας αυξήθηκαν λιγότερο από την αύξηση των ακαθάριστων αποδοχών κατά 2,0%. Στο 3^ο 3μηνο σημειώθηκε σημαντική μείωση του ΔΜΚ κατά -2,5%, κυρίως λόγω της μεγαλύτερης αύξησης των ωρών απασχόλησης από την αύξηση των αποδοχών.

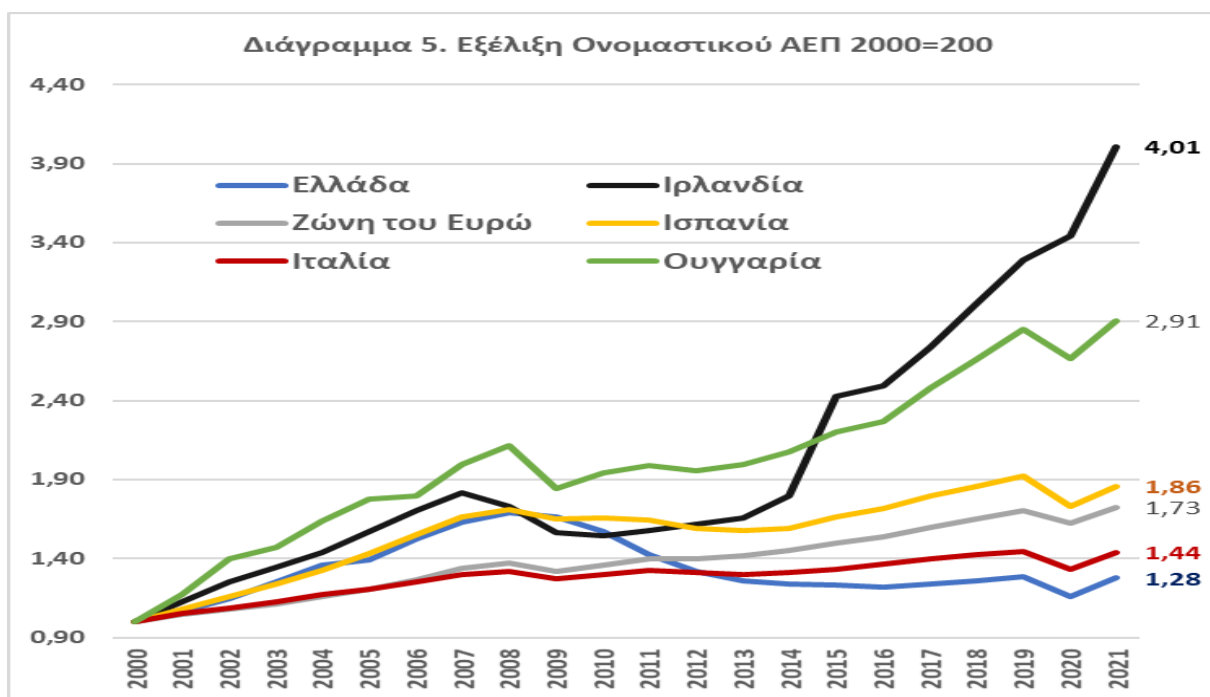
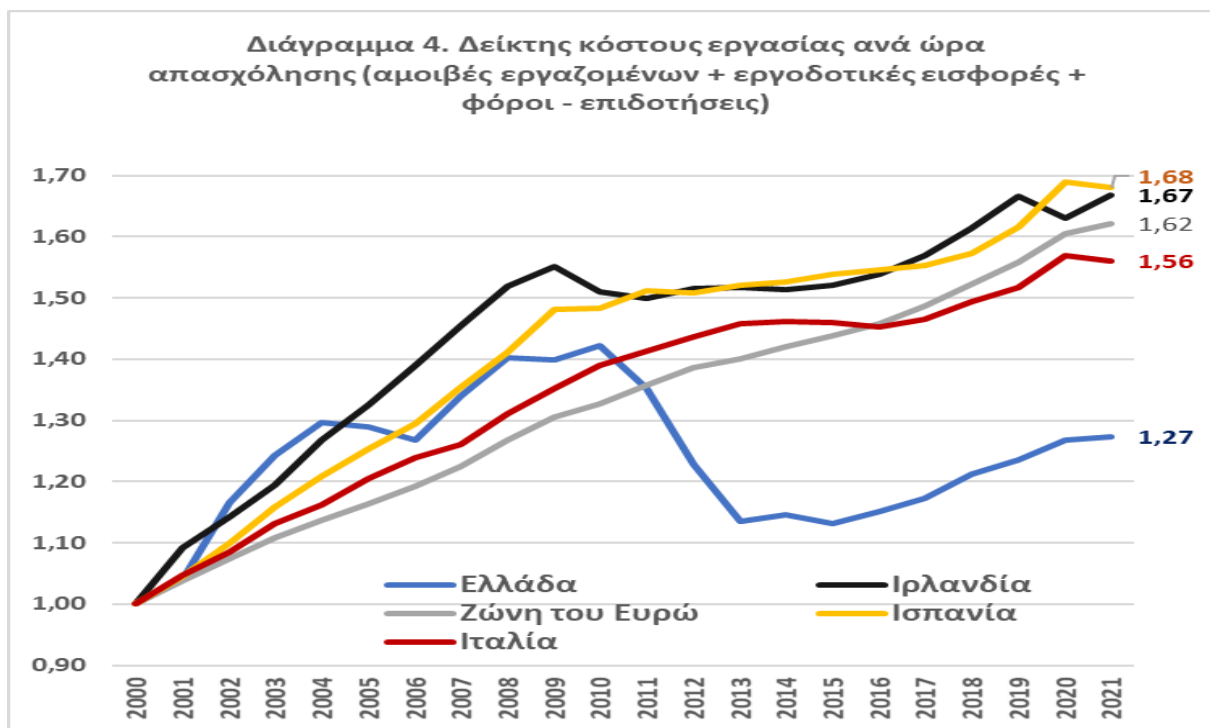
Η εξέλιξη του ωριαίου κόστους εργασίας στην Ελλάδα - δηλαδή του Labour Cost Index (LCI) που δημοσιεύεται από τη Eurostat - συγκριτικά με επιλεγμένες ανταγωνίστριες χώρες και με τη Ζώνη του Ευρώ, παρουσιάζεται παρακάτω στο Διάγραμμα 4. Με τις αναπροσαρμογές της λειτουργίας της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2010-2013 - όπου σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η μείωση του Κατώτατου Μισθού - το κόστος εργασίας ανά ώρα εργασίας στην Ελλάδα μειώθηκε σημαντικά, μετά την αύξησή του την περίοδο 2000-2009².

Μεταξύ του 2015 και του 2021 το ωριαίο κόστος εργασίας στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 12,6% και το ονομαστικό ΑΕΠ κατά 3,4%, έναντι αύξησής του κατά 6,9% στην Ιταλία (ονομαστικό ΑΕΠ: 8,0%), κατά 9,7% στην Ιρλανδία (ονομαστικό ΑΕΠ 65,3%), κατά 12,7% στην ΕΕ-19 (ονομαστικό ΑΕΠ: 15,2%) και κατά 9,1% στην Ισπανία (ονομαστικό ΑΕΠ: 11,6%)³.

Από την άλλη πλευρά, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 4, το κόστος εργασίας στην Ελλάδα, παρά την σημαντική αύξησή του στην περίοδο 2015-2021, με βάση το 2000=1, ήταν ακόμη στο 1,27 το 2021, έναντι 1,67 στην Ιρλανδία, 1,62 στη Ζώνη του Ευρώ, 1,68 στην Ισπανία, 1,56 στην Ιταλία. Αυτό, ωστόσο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καθαρό ανταγωνιστικό κέρδος για την Ελλάδα αν δεν συγκριθεί με την εξέλιξη του ονομαστικού ΑΕΠ στην ίδια περίοδο.

Πράγματι, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 5., η Ελλάδα εξακολουθεί να είναι σε δυσμενέστερη ανταγωνιστική θέση από τις άλλες χώρες που εξετάζονται, αν η εξέλιξη του ωριαίου κόστους εργασίας συγκριθεί με την εξέλιξη του ονομαστικού ΑΕΠ.

Από τα Διαγράμματα 4 και 5 προκύπτει ότι στην Ελλάδα ο δείκτης Labour Cost Index (LCI) διαμορφώθηκε το 2021 στο 1,27, αλλά ο αντίστοιχος δείκτης του ονομαστικού ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 1,28, με βάση το 2000=1. Το ονομαστικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 28% το μεταξύ 2000 και 2021, ενώ στην ίδια περίοδο ο δείκτης LCI ήταν αυξημένος κατά 27%.

Από την άλλη πλευρά, αν πάρουμε, σαν ένα ακραίο παράδειγμα, την Ιρλανδία, ο δείκτης LCI στη χώρα αυτή διαμορφώθηκε το 2021 στο 1,67, αλλά ο αντίστοιχος Δείκτης του

ονομαστικού ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 4,01. Δηλαδή στην Ιρλανδία το ονομαστικό ΑΕΠ ήταν αυξημένο το 2021 κατά 301% έναντι του 2000, ενώ ο δείκτης LCI ήταν αυξημένος μόνο κατά 67%. Αντίθετα, σε ένα άλλο ακραίο παράδειγμα, στην Ουγγαρία το ονομαστικό ΑΕΠ ήταν αυξημένο το 2021 κατά 191% έναντι του 2000, ενώ ο δείκτης LCI ήταν αυξημένος κατά 295% στην ίδια περίοδο. Στην Ιταλία (LCI: 56%, ονομαστικό ΑΕΠ: 44,0%), στην Ισπανία (LCI: 68%, ονομαστικό ΑΕΠ: 86%) και στην ΕΕ-19 (LCI: 62%, ονομαστικό ΑΕΠ: 73%) οι αποκλίσεις στις μεταβολές LCI και ΑΕΠ είναι υπαρκτές αλλά σημαντικά μικρότερες.

Συμπερασματικά, η εξέλιξη του LCI στην Ελλάδα φαίνεται να προσαρμόζεται στην εξέλιξη του ονομαστικού ΑΕΠ την τελευταία εικοσαετία.

1.4. Κατώτατος Μισθός και Διεθνής Ανταγωνιστικότητα

Σε επίπεδο Εθνικών Λογαριασμών, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (Unit Labour Cost-ULC) μειώθηκε στην Ελλάδα το 2019 κατά -0,3% (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο: +0,9%, Αμοιβές ανά απασχολούμενο: +0,6%)².

Δεδομένου ότι η αύξηση του ULC στην ΕΕ-19 ήταν 1,9%, η εξέλιξη αυτή συνεπάγεται μια υποτίμηση της πραγματικής ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα (Real Effective Exchange Rate, ή REER) με βάση το σχετικό ULC έναντι του μέσου όρου των χωρών της ΕΕ-19, κατά -2,2%.

---

² Η διαφορά του δείκτη ULC από τον δείκτη LCI (του ωριαίου κόστους εργασίας που προαναφέρθηκε) είναι ότι το ULC εκτιμάται ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος, ενώ ο δείκτης LCI εκτιμά την εξέλιξη των ακαθάριστων αμοιβών ανά ώρα εργασίας. Ο δείκτης ULC συνεκτιμά και την παραγωγικότητα. Όταν η παραγωγικότητα (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο, ή ΑΕΠ ανά ώρα εργασίας) αυξάνει το ULC μειώνεται με δεδομένες τις αμοιβές ανά απασχολούμενο.

Πίνακας 2.0. Εξέλιξη του ΑΕΠ/απασχολούμενο στην Ελλάδα							
Περίοδος	% Δ Απασ- χόληση	% Δ ΑΕΠ Σταθ. Τιμές 2010	%Δ ΑΕΠ/Απασ- χολούμενο	% Δ Αμοιβές/Απασ- χολούμενο	% Δ ULC	% Δ ULC EE-19	% Δ REER - Relative ULC
ΜΕΡΜ 1990-2007	1,0	3,1	2,1	9,0	6,9		
2008	1,3	-0,3	-1,6	3,7	5,3	3,9	1,4
2009	-0,6	-4,3	-3,8	3,1	6,9	4,6	2,3
2010	-2,6	-5,5	-3,0	-2,0	1,0	-0,7	1,7
2011	-6,9	-9,1	-2,4	-3,8	-1,4	0,6	-2,0
2012	-6,3	-7,3	-1,1	-3,0	-1,9	1,9	-3,8
2013	-2,6	-3,2	-0,6	-7,5	-6,9	1,1	-8,0
ΜΕΡΜ 2008-2013	-3,8	-5,9	-2,2	-2,7	-0,56	1,5	-2,0
2014	0,9	0,5	-0,4	-2,0	-1,6	0,7	-2,3
2015	0,7	-0,2	-0,9	-2,4	-1,5	0,4	-1,9
2016	3,4	-0,5	-3,9	-3,7	0,2	0,8	-0,6
2017	-0,5	1,1	1,6	1,5	-0,1	0,7	-0,8
2018	4,6	1,7	-2,9	-3,8	-0,9	1,9	-2,8
ΜΕΡΜ 2014-2017	1,8	0,5	-1,3	-2,1	-0,77	0,9	-1,7
2019	0,9	1,8	0,9	0,6	-0,3	1,9	-2,2
2020	-1,2	-9,0	-7,8	-0,7	7,1	4,3	2,8
2021*	1,1	9,0	7,9	0,0	-7,9	-0,4	-7,5
2022* (2%)	2,0	5,7	3,7	1,6	-2,1	0,2	-2,3
ΜΕΡΜ 2019-2022	0,69	1,64	1,00	0,37	-0,94	1,48	-2,36
2022* (6,0%)	1,8	5,7	3,9	5,0	1,1	0,2	0,9
ΜΕΡΜ 2019-2022	0,64	1,64	1,05	1,20	-0,14	1,48	-1,57
2022* (8,0%)	1,5	4,9	3,4	6,8	3,4	0,2	3,2
ΜΕΡΜ 2019-2022	0,57	1,44	0,93	1,63	0,42	1,48	-1,02

Πηγή: EC, Statistical Annex European Economy, Autumn 2021. * εκτιμήσεις για την περίοδο 2021-2022

Ωστόσο, το 2020 εκτιμάται ότι το ULC για την Ελλάδα αυξήθηκε κατά 7,1% (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο: -7,8%, Αμοιβές ανά απασχολούμενο: -0,7%). Δεδομένου ότι η αύξηση του ULC στην ΕΕ-19 ήταν 4,3% (Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής), η εξέλιξη αυτή συνεπάγεται μια ανατίμηση της πραγματικής ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα (REER) με βάση το σχετικό ULC έναντι του μέσου όρου των χωρών της ΕΕ- 19, δηλαδή μια επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος έναντι της ΕΕ-19 κατά 2,8%.

Αντίθετα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, το 2021 αναμένεται μια βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος, με την υποτίμηση του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (ULC Ελλάδα/ULC ΕΕ-19) κατά -7,5%. Αυτό εκτιμάται ότι θα συμβεί λόγω της σημαντικής αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας (του ΑΕΠ/ απασχολούμενο) κατά 7,9% το 2021, η οποία οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην εκτίμηση για αύξηση της απασχόλησης μόνο κατά 1,1%, παρά την εκτιμώμενη αύξηση του ΑΕΠ κατά 9,0%.

Επίσης, η μη αύξηση του κατώτατου μισθού το 2021 και η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για ελάχιστη αύξηση της απασχόλησης, οδηγεί στην εκτίμηση για αύξηση των αποδοχών των εργαζομένων μόνο κατά 1,1% και αυτό συνεπάγεται μηδενική αύξηση των αποδοχών ανά

απασχολούμενο, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.

Όσον αφορά το 2022, η αύξηση των αμοιβών ανά απασχολούμενο θα εξαρτηθεί ασφαλώς τόσο από την αύξηση του ΚΜ, όσο και από αυξήσεις μισθών που ενδέχεται να προκύψουν ανεξάρτητα από τον ΚΜ, π.χ. λόγω της σχετικής στενότητας που αρχίζει να παρατηρείται σε αρκετούς τομείς της αγοράς εργασίας. Ειδικότερα:

Με βάση την εκτίμηση του ΙΝΣΕΤΕ: (i) για αύξηση του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2015 κατά 5,7% το 2022 (μετά την αύξησή του κατά 9,0% το 2021) και (ii) για αύξηση της απασχόλησης κατά 2,0% (από το χαμηλό ακόμη επίπεδο της το 2021), εκτιμάται αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (του ΑΕΠ/απασχολούμενο) το 2022 κατά 3,7%.

Με αυτά τα δεδομένα, η επίπτωση της αναπροσαρμογής του Κατώτατου Μισθού (ΚΜ) στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας έναντι των άλλων χωρών της ΕΕ-19, εκτιμάται για τα 3 ακόλουθα σενάρια:

Σενάριο Α: Αύξηση Κατώτατου Μισθού κατά 2%

Σενάριο Β: Αύξηση Κατώτατου Μισθού κατά 6% (2%+4%)

Σενάριο Γ: Αύξηση Κατώτατου Μισθού κατά 8% (2% + 6%)

Σενάριο Α: Αύξηση Κατώτατου Μισθού κατά 2%

Αν δεν υπάρξει άλλη αύξηση του Κατώτατου Μισθού το 2022 - εκτός της αύξησης κατά 2,0% από τον Ιανουάριο 2022 - τότε η αύξηση των αμοιβών/απασχολούμενο εκτιμάται από το ΙΝΣΕΤΕ στο 1,6% το 2022 - λαμβάνοντας υπόψη και τις αυξήσεις μισθών που θα προκύψουν ανεξάρτητα από τον Κατώτατου Μισθού. Με προϋπόθεση την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά 5,7%, της απασχόλησης κατά 2% και συνεπώς της παραγωγικότητας της εργασίας κατά 3,7%, μια τέτοια εξέλιξη θα συνεπαγόταν μείωση του Μοναδιαίου Κόστους Εργασίας (ULC) της Ελλάδος κατά 2,1% το 2022 και βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας - δηλαδή, μείωση του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ανάμεσα στην Ελλάδα και την ΕΕ-19, του ULC Ελλάδα/ULC ΕΕ-19 - κατά 2,3%.

Στο σενάριο αυτό η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας θα σημειώσει βελτίωση με ΜΕΡΜ 2,36% στην περίοδο 2019-2022. Σημειώνεται ότι η περαιτέρω βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, μετά τη σημαντική βελτίωσή της το 2010-2021, όπως αναλύεται στο επόμενο τμήμα, είναι αναγκαία για να δώσει νέα ώθηση στην επιδιωκόμενη εξωστρέφεια και την διεθνώς ανταγωνιστική ανάπτυξη της οικονομίας στα επόμενα έτη και στην περαιτέρω μείωση της ανεργίας.

Σενάριο Β: Αύξηση Κατώτατου Μισθού κατά 6% (2%+4%)

Στο σενάριο αυτό, μια πρόσθετη αύξηση του ΚΜ το 2022 έως και κατά 4,0%, επιπλέον της αύξησής του κατά 2,0% από τον Ιανουάριο 2022, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια αύξηση των αμοιβών/απασχολούμενο κατά 5,0% το 2022, λαμβάνοντας υπόψη και τις αυξήσεις μισθών που θα προκύψουν ανεξάρτητα από τον ΚΜ. Στο σενάριο αυτό η μικρότερη αύξηση της απασχόλησης - κατά 1,8%, αντί του 2,0% στο Σενάριο Α - δεν θα

επηρέαζε την ανάπτυξη της οικονομίας, με συνέπεια τη μικρή ενίσχυση της αύξησης της παραγωγικότητας στο 3,9% (αντί του 3,7%).

Μια τέτοια εξέλιξη θα συνεπαγόταν αύξηση του ULC της Ελλάδος κατά 1,1% το 2022 (αντί της μείωσής του κατά 2,1% στο Σενάριο Α) και επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας (αύξηση του ULC Ελλάδα/ULC ΕΕ-19) κατά 0,9% το 2022 (αντί της βελτίωσής της κατά 2,3% στο Σενάριο Α. Παρ' όλ' αυτά, σε αυτό το σενάριο, η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας στην περίοδο 2019-2022 θα έχει σημειώσει βελτίωση με ΜΕΡΜ 1,57% (έναντι του 2,36% στο Σενάριο Α).

Σενάριο Γ: Αύξηση Κατώτατου Μισθού κατά 8% (2% + 6%)

Στο σενάριο αυτό, η επιπρόσθετη αύξηση του ΚΜ το 2022 ανέρχεται σε 6,0%, δηλαδή συνολικά 8,0% μετά την αύξησή του κατά 2,0% από τον Ιανουάριο 2022. Στην περίπτωση αυτή η αύξηση των αμοιβών/απασχολούμενο στο σύνολο της οικονομίας εκτιμάται από το ΙΝΣΕΤΕ ότι θα ανέλθει στο 6,8% το 2022. Μια τέτοια εξέλιξη θα συνεπαγόταν:

- i. Αύξηση της απασχόλησης το 2022 κατά 1,5%, αντί της αύξησής της κατά 1,8% στο Σενάριο Β).
- ii. Μείωση της ανάπτυξης της οικονομίας στο 4,9% (από 5,7%).
- iii. Μείωση του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας στο 3,4% (από 3,9%).
- iv. Αύξηση του ULC της Ελλάδος κατά 3,4% το 2022 (αντί για της αύξησής του κατά 1,1% με αύξηση του ΚΜ κατά 6,0% το 2022 και την μείωσή του κατά 2,1% με αύξηση του ΚΜ μόνο κατά 2,0% το 2022) και επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας (αύξηση του ULC Ελλάδα/ULC ΕΕ-19) κατά 3,2% το 2022 (αντί της επιδείνωσής της μόνο κατά 0,9% με αύξηση του ΚΜ κατά 6,0% και της βελτίωσής της κατά 2,3% με αύξηση του ΚΜ μόνο κατά 2,0%).

Στη περίπτωση αυτή, η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας εκτιμάται ότι θα σημειώσει περιορισμένη βελτίωση στην περίοδο 2019-2022 με ΜΕΡΜ 1,02% (έναντι του 1,57% και 2,36%).

1.5. Η εξέλιξη της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος έναντι 37 χωρών.

Η εξέλιξη του δείκτη διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος με βάση το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (REERULC), έναντι των 37 ανταγωνιστριών χωρών που συμπεριλαμβάνονται στο σχετικό σύνολο χωρών που εξετάζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζεται στον παρακάτω Πίνακα 3. Ο Πίνακας 2 που προαναφέρθηκε εξετάζει την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος έναντι μόνο των χωρών της ΕΕ-19, δηλαδή έναντι των χωρών που έχουν κοινό νόμισμα το Ευρώ.

Πίνακας 3. Ποσοστιαία μεταβολή της Πραγματικής Σταθμ. Συναλλ. Ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα (REER) με βάση το Σχετικό Κόστος Εργασίας ανά Μονάδα Προϊόντος, έναντι 37 ανταγωνιστριών χωρών που συμπεριλαμβάνονται στο "καλάθι" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής							
	Germany	Greece	Spain	Ireland	Italy	Portugal	Κύπρος
Q4 2009/2000	2,0%	31,1%	21,9%	34,4%	28,5%	10,1%	26,0%
Q4 2011/Q4 2009	-5,9%	-0,5%	-6,7%	-13,7%	-3,9%	-6,8%	-2,4%
Q4 2012/Q4 2009	-6,1%	-8,1%	-11,8%	-16,1%	-5,6%	-10,7%	-5,0%
Q4 2013/Q4 2009	-1,4%	-10,6%	-10,2%	-14,0%	-2,8%	-8,1%	-6,6%
Q4 2014/Q4 2009	-1,7%	-13,9%	-12,0%	-25,5%	-4,7%	-11,2%	-11,6%
Q4 2015/Q4 2009	-3,4%	-18,6%	-15,0%	-37,9%	-7,4%	-13,0%	-17,0%
Q4 2016/Q4 2009	-2,8%	-18,4%	-15,5%	-33,6%	-8,2%	-11,8%	-18,8%
Q4 2017/Q4 2009	0,7%	-17,8%	-13,9%	-35,5%	-6,5%	-8,9%	-16,3%
Q4 2019/Q4 2009	1,0%	-21,3%	-14,3%	-40,9%	-9,6%	-7,3%	-17,9%
Q4 2020/Q4 2009	4,0%	-16,9%	-12,0%	-45,0%	-9,3%	-2,0%	-17,8%
Q3 2021/Q4 2009	3,8%	-22,5%	-12,8%	-47,3%	-8,8%	-3,7%	-18,7%
Q4 2011/2000	-4,0%	30,4%	13,8%	16,0%	23,4%	2,6%	23,0%
Q4 2012/2000	-4,3%	20,5%	7,5%	12,8%	21,2%	-1,7%	19,7%
Q4 2013/2000	0,5%	17,2%	9,4%	15,6%	24,9%	1,1%	17,7%
Q4 2014/2000	0,2%	12,9%	7,3%	0,1%	22,5%	-2,2%	11,4%
Q4 2015/2000	-1,5%	6,8%	3,6%	-16,6%	19,1%	-4,2%	4,6%
Q4 2016/2000	-0,9%	6,9%	3,0%	-10,7%	17,9%	-2,9%	2,4%
Q4 2017/2000	2,7%	7,8%	5,0%	-13,4%	20,1%	0,3%	5,4%
Q4 2019/2000	3,0%	3,2%	4,5%	-20,6%	16,1%	2,0%	3,5%
Q4 2020/2000	6,0%	8,9%	7,3%	-26,1%	16,6%	7,9%	3,6%
Q3 2021/2000	5,8%	1,7%	6,4%	-29,2%	17,2%	6,0%	2,5%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Price & Cost Competitiveness (12 Ιανουαρίου 2022).

Από τον Πίνακα 3. φαίνεται η εξέλιξη της Πραγματικής Σταθμισμένης Συναλλαγματικής Ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα (REER) με βάση το Σχετικό Κόστος Εργασίας ανά Μονάδα Προϊόντος (ULC), δηλαδή της REERULC, έναντι των 37 ανταγωνιστριών χωρών που αποτελούν το "καλάθι" χωρών που εξετάζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η εξέλιξη του REERULC επηρεάζεται: (1) από την εξέλιξη της Ονομαστικής Σταθμισμένης Συναλλαγματικής Ισοτιμίας (NEER) του Ευρώ για την Ελλάδα (έναντι των 37 χωρών), η οποία ανατιμήθηκε κατά 1,5% το 2020, και κατά 1,4% στο 9μηνο 2021, (2) από την εξέλιξη του σχετικού ULC της Ελλάδος/ULC των 37 χωρών που επίσης αυξήθηκε κατά 3,74% το 2020 και μειώθηκε κατά -4,93% στο 9μηνο 2021.

Αυτό είχε ως συνέπεια την ανατίμηση του REERULC για την Ελλάδα κατά 5,24% το 2020 έναντι του 2019 και στη συνέχεια την υποτίμησή του κατά -4,93% στο 9μηνο 2021 έναντι του 9μήνου 2020. Η εξέλιξη αυτή δείχνει σημαντική επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας το 2020, η οποία, ωστόσο, αντιστράφηκε σε μεγάλο βαθμό με τη σημαντική βελτίωση το 2021.

Έτσι η ανατίμηση του δείκτη REERULC για την Ελλάδα έναντι του 2000, που είχε ανέλθει στο 8,9% στο 4^ο 3μηνο 2020, από 3,2% στο 4^ο 3μηνο 2019, περιορίστηκε και πάλι στο 1,7% στο 3^ο 3μηνο 2021. Επίσης, η υποτίμηση του REERULC για την Ελλάδα έναντι του

4^ο 3μήνου 2009 (όπου το REERULC είχε ανατιμηθεί κατά 31,3% έναντι του 2000), που είχε περιοριστεί στο -16,9% στο 4^ο 3μηνο 2020, από -21,3% στο 4^ο 3μηνο 2019, διευρύνθηκε και πάλι στο -22,5% στο 3^ο 3μηνο 2021.

Συνολικά, η ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας στην περίοδο 2014-2021 οφείλεται αποκλειστικά στη σημαντική βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στην περίοδο 2010-2021. Η πανδημία Covid-19 είχε ως συνέπεια όχι μόνο την πτώση του ΑΕΠ κατά -9,02% το 2020, αλλά και την επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας κατά 5,24% λόγω αφενός της ανατίμησης του Ευρώ κατά 1,5%, και, αφετέρου, της αύξησης του σχετικού κόστους εργασίας (μεταξύ της Ελλάδος και των 37 χωρών) κατά 3,74%.

Σημειώνεται ότι αυτή η αύξηση του σχετικού ULC στην Ελλάδα το 2020 οφείλεται στο ότι η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για μεγάλη μείωση του ΑΕΠ κατά -9,02% σημειώθηκε με την εκτιμώμενη ελάχιστη πτώση της απασχόλησης κατά -1,2%. Αποτέλεσμα ήταν η σημαντική μείωση της παραγωγικότητας κατά -7,8%, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, η οποία, παρά την πτώση των αμοιβών ανά απασχολούμενο κατά -0,7% οδήγησε στην αύξηση του ULC για την Ελλάδα κατά 7,1%. Προφανώς, η αύξηση του σταθμισμένου μέσου ULC των 37 χωρών που εκτιμήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν σημαντικά χαμηλότερη και οδήγησε στην προαναφερθείσα αύξηση του σχετικού ULC κατά 3,74% το 2020. Αντίθετα, η μεγάλη αύξηση του ΑΕΠ ανά απασχολούμενο το 2021 οδήγησε στη σημαντική υποτίμηση του REERULC κατά περίπου -4,2% το έτος αυτό.

Τέλος, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος στο 3^ο 3μηνο 2021 έναντι του 4^ο 3μήνου 2009 ήταν μεγαλύτερη (-22,5%) από όλες τις ανταγωνίστριες χώρες που συμπεριλαμβάνονται στον Πίνακα, εκτός της Ιρλανδίας³.

Σε κάθε περίπτωση, η πορεία βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας θα πρέπει να συνεχιστεί και το 2022 και στα επόμενα έτη, δεδομένου ότι η μελλοντική ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας - η αύξηση των επενδύσεων και των εξαγωγών Α&Υ και η συγκράτηση της αυξητικής πορείας των εισαγωγών Α&Υ - μπορεί να στηριχθεί αποκλειστικά και μόνο σε αυτή τη σημαντικά βελτιωμένη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Η μεγάλη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας, η οποία επιτεύχθηκε μέσα στη Ζώνη του Ευρώ και σε συνδυασμό με την δημοσιονομική προσαρμογή στην περίοδο 2010-2019, αποτελεί σήμερα το πιο σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα της Ελληνικής οικονομίας και τον βασικό παράγοντα που εγγυάται την δυναμική αναπτυξιακή της πορεία στην περίοδο 2022-2030.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΙΝΣΕΤΕ (αλλά και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), στην περίοδο 2022 - 2023 εκτιμάται ότι η Ελλάδα θα επιτύχει νέα σημαντική αύξηση του ΑΕΠ ανά απασχολούμενο (π.χ., εκτιμά αύξησή του κατά 3,7% το 2022 και 2,7% το 2023) που προφανώς δικαιολογούν ανάλογες αυξήσεις στον ΚΜ (συνεκτιμώντας και την εξέλιξη της

³ Η Ιρλανδία, ωστόσο, ακολουθεί ένα εντελώς διαφορετικό αναπτυξιακό υπόδειγμα από την Ελλάδα και το ΑΕΠ της χώρας αυτής, στο οποίο καταγράφονται τα κέρδη των πολυεθνικών από όλη την Ευρώπη για λόγους αποφυγής φορολογίας, δεν είναι συγκρίσιμο με το ΑΕΠ της Ελλάδος.

NEER του Ευρώ για την Ελλάδα), θεωρώντας ότι η σημαντική αύξηση της παραγωγικότητας το 2021 αντιστάθμισε τη σημαντική πτώση της το 2020. Αν δε ο στόχος είναι η περαιτέρω βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, θα πρέπει οι αυξήσεις των αμοιβών ανά απασχολούμενο, επομένως και οι αυξήσεις του ΚΜ, να είναι προσαρμοσμένες σε αυτό τον στόχο, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.

2. Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Από τα ανωτέρω, και λαμβάνοντας υπόψη και τις πληθωριστικές πιέσεις που ασκούνται στην οικονομία, προκύπτει η δυνατότητα μιας επιπρόσθετης αύξησης του Κατώτατου Μισθού το 2022, μετά την αύξησή του κατά 2,0% από τον Ιανουάριο 2022, με βάση τα εξής:

- (i) Η επιπρόσθετη αύξηση αυτή δεν πρέπει να υπερβεί το 4,0% και συνολικά το 6,0%. Αυτό στηρίζεται στην εκτίμηση: (i) ότι η πραγματική αύξηση του ΑΕΠ στην περίοδο 2013-2021 ήταν υψηλότερη από την αύξησή της με ΜΕΡΜ 0,44% που εκτιμάται από την ΕΛΣΤΑΤ και (ii) ότι η αύξηση του ΑΕΠ το 2022 θα διαμορφωθεί στο 5,7% (όπως εκτιμά το ΙΝΣΕΤΕ).

Με αυτά τα δεδομένα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, η συνολική αύξηση του Κατώτατου Μισθού κατά 6,0% το 2022 θα συνεπάγεται αύξηση των ακαθάριστων αμοιβών ανά απασχολούμενο κατά 5,0% και αύξηση του ULC της Ελλάδος κατά 1,1%. Στη συνέχεια εκτιμάται αύξηση του ULC των 37 ανταγωνιστριών χωρών κατά 1,5% και ανατίμηση του Ευρώ για την Ελλάδα το 2022 κατά 1,0%. Αυτό συνεπάγεται μικρή μόνο επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος (ανατίμηση του REERULC) κατά 0,6% το 2022. Ωστόσο, θα έχει επίσης καταγραφεί αξιοσημείωτη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κατά 2,33% το διάστημα 2018-2022.

Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και με αύξηση του Κατώτατου Μισθού κατά 6,0% (2,0%+4,0%) το 2022, η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας το 2022 θα είναι βελτιωμένη έναντι του 2018, παρά τη σχετικά μικρή επιδείνωσή της κατά 0,6% το 2022.

- (ii) Αν η αύξηση του ΑΕΠ το 2022 εκτιμηθεί στο 4,9% που προβλέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή - και όχι στο 5,7% που εκτιμά το ΙΝΣΕΤΕ - τότε η επιπρόσθετη αύξηση του Κατώτατου Μισθού το 2022 δεν θα πρέπει να υπερβεί το 3,0% (συνολικά το 5,0%). Με αύξηση του ΑΕΠ / Απασχολούμενο κατά 3,1% το 2022, η αύξηση του Κατώτατου Μισθού κατά 5,0%, που θα συνεπάγεται αύξηση των αποδοχών ανά απασχολούμενο κατά 4,1%, θα συμβάλλει στην αύξηση του ULC για την Ελλάδα κατά 1,0%.

Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω - για την αύξηση του σταθμισμένου ULC των 37 χωρών κατά 1,5% και για την ανατίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα κατά 1,0% - αυτό θα οδηγήσει σε μικρή και πάλι

επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας το 2022 κατά 0,5%. Ωστόσο, το 2022 η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας θα είναι και πάλι βελτιωμένη κατά 2,42% έναντι του 2018.

- (iii) Στην περίπτωση που επιλεγεί μια μεγαλύτερη πρόσθετη αύξηση του Κατώτατου Μισθού π.χ. κατά 6,0% το 2022 (συνολικά 8%), και υιοθετηθούν οι εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αύξηση του ΑΕΠ κατά 4,9% και της απασχόλησης κατά 1,5%, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, το ΑΕΠ ανά απασχολούμενο θα αυξηθεί κατά 3,4% και οι αποδοχές ανά απασχολούμενο θα αυξηθούν κατά 6,8%. Έτσι, το ULC της Ελλάδος θα αυξηθεί κατά 3,4% το 2022.

Συνεπώς - με βάση και πάλι τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω για αύξηση του σταθμισμένου ULC των 37 χωρών κατά 1,5% και ανατίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα κατά 1,0% - αυτό θα οδηγήσει σε επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος κατά 2,9% το 2022. Στην περίπτωση αυτή η βελτίωση κατά 2,91% της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας που είχε επιτευχθεί το 2018-2021, θα εξαλειφθεί μέσα σε ένα έτος το 2022, θέτοντας σε κίνδυνο και τη δυνατότητα για μελλοντικές αυξήσεις του Κατώτατου Μισθού.

Αν δε η αύξηση του ΑΕΠ το 2022 είναι χαμηλότερη από το 4,9%, όπως προβλέπεται π.χ. στον Κρατικό Προϋπολογισμό 2022, τότε η επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας θα είναι πιθανώς μεγαλύτερη και ανάλογες θα είναι και οι επιπτώσεις στις δυνατότητες μελλοντικής αύξησης του Κατώτατου Μισθού.

Συμπερασματικά, οι πολύ καλές προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας και το 2022, μετά την σημαντική ανάκαμψή της το 2021, δικαιολογούν μια επιπρόσθετη αύξηση του Κατώτατου Μισθού κατά 3,0% έως 4,0% το 2022 (συνολικά 5,0% έως 6,0%). Υπό την προϋπόθεση ότι η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά το τρέχον έτος θα κυμανθεί μεταξύ 4,9% και 5,7%, η αύξηση του κατώτατου μισθού συνολικά κατά 5% ως 6% θα επιφέρει ενδεχομένως μια μικρή επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας κατά 0,5% - 0,6%, αλλά η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας το 2022 θα είναι βελτιωμένη κατά 2,33% ως 2,42% έναντι του 2018.

Αν οι προσδοκίες για την ανάπτυξη το 2022 επιδεινωθούν, τότε η αύξηση του Κατώτατου Μισθού το 2022 θα πρέπει να είναι χαμηλότερη. Η επιλογή μιας αύξησης του Κατώτατου Μισθού πέραν του 5% - 6% συνολικά για το 2022, είναι πολύ πιθανόν να οδηγήσει σε μια επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, εξαλείφοντας πλήρως την βελτίωση που έχει επιτευχθεί την τελευταία τριετία.

Σε κάθε περίπτωση, οι ενδεχόμενες δυσμενείς επιπτώσεις από την υπέρβαση των ανωτέρω ορίων - ή των ορίων που εξυπηρετούν τον εθνικό στόχο της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας - μπορεί είναι πολύ σημαντικές για την οικονομία, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση και συνεπώς και τις προοπτικές για μελλοντικές αυξήσεις του Κατώτατου Μισθού.

Με τα σημερινά δεδομένα, εκτιμάται ότι και το 2023 η διαδικασία προσδιορισμού του Κατώτατου Μισθού θα δείξει ότι μια επιπλέον λελογισμένη αύξησή του θα είναι σύμφωνη με την πορεία αύξησης του ΑΕΠ της χώρας, που εκτιμάται από το ΙΝΣΕΤΕ στο 4,6% το 2023, μετά την αύξησή του κατά 5,7% το 2022. Με την υπόθεση ότι η αύξηση του Κατώτατου Μισθού το 2022 δεν θα υπερβεί συνολικά το 6,0% - με αύξηση του ΑΕΠ στο 5,7% ή λίγο χαμηλότερα αν οι εκτιμήσεις είναι για μικρότερη αύξηση του ΑΕΠ και της παραγωγικότητας - η πορεία βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος εκτιμάται ότι θα μπορεί να συνεχιστεί και το 2023 και να επιτρέψει μια νέα αύξηση του Κατώτατου Μισθού το έτος αυτό.